

KARTA ETYCZNA DOTYCZĄCA SZTUCZNEJ INTELIGENCJI¹

I. Kontekst i cel niniejszego dokumentu

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) angażuje się w działania na rzecz rozwoju, wdrażania i wykorzystywania sztucznej inteligencji (AI) zgodnie z wartościami UE, zapisanymi w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, w celu promowania sztucznej inteligencji zorientowanej na człowieka i godnej zaufania. W odniesieniu do systemów AI TSUE działał i nadal będzie działał w ścisłej zgodności z obowiązującymi przepisami prawnymi, wynikającymi w szczególności z dotyczącego instytucji Unii rozporządzenia o ochronie danych² oraz z aktu w sprawie sztucznej inteligencji³. Jednak godna zaufania sztuczna inteligencja powinna być nie tylko zgodna z prawem, ale także etyczna i solidna – zarówno z technicznego, jak i ze społecznego punktu widzenia⁴.

Na tej podstawie TSUE stopniowo wdraża szereg instrumentów opartych na sztucznej inteligencji, mających na celu również wsparcie Trybunału i Sądu w wykonywaniu ich funkcji orzeczniczych. Oczekuje się, że instrumenty te poprawią wydajność i skuteczność postępowań sądowych i administracyjnych oraz sprawią, iż TSUE stanie się bardziej dostępny dla obywateli.

Stosowanie sztucznej inteligencji w działaniach wspierających funkcje orzecznicze TSUE wiąże się z szeregiem zagrożeń. Do najważniejszych z nich należą stronniczość i dyskryminacja związane z wykorzystaniem nieodpowiednich lub uszkodzonych danych, ujawnianie informacji wrażliwych, w tym danych osobowych, cyberataki, brak wytłumaczalności oraz, co niemniej ważne w kontekście wymiaru sprawiedliwości, nadmierne poleganie na technologii („błąd automatyzacji”). To ostatnie może prowadzić do zahamowania rozwoju orzecznictwa, spadku zainteresowania innymi systemami prawnymi, dominacji określonych kultur prawnych oraz pogorszenia jakości orzeczeń sądowych.

¹ Karta została przyjęta przez TSUE w dniu 26 stycznia 2026 r.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia rozporządzenia (WE) nr 45/2001 i decyzji nr 1247/2002/WE (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 39).

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 300/2008, (UE) nr 167/2013, (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 i (UE) 2019/2144 oraz dyrektyw 2014/90/UE, (UE) 2016/797 i (UE) 2020/1828 (akt w sprawie sztucznej inteligencji) (Dz.U. L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>). Mimo że akt w sprawie sztucznej inteligencji wszedł w życie w dniu 1 sierpnia 2024 r., jego przepisy zaczynają obowiązywać w różnych terminach pomiędzy dniem 2 lutego 2025 r. a dniem 2 sierpnia 2027 r. W miarę możliwości praktycznych TSUE zobowiązuje się do przestrzegania wszystkich przepisów ze skutkiem natychmiastowym, bez oczekiwania na ich oficjalną datę wejścia w życie.

⁴ Niezależna grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. sztucznej inteligencji, Wytyczne w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji, 2019.

W celu zaradzenia tym zagrożeniom należy ustanowić standardy etyczne, które zapewnią, że ludzie, w szczególności sędziowie i rzecznicy generalni, zachowają – oprócz autonomii i niezależności – pełną kontrolę nad postępowaniami sądowymi.

Niniejsza Karta⁵ określa zobowiązania TSUE w odniesieniu do etycznego wykorzystania narzędzi AI rozwijanych lub wdrażanych w ramach tej instytucji. Zapewnia ona zarówno użytkownikom w ramach instytucji, jak i opinii publicznej jasność w kwestii sposobu, w jaki instytucja ta zamierza działać. Karta ma znaczenie dla tworzenia, wprowadzania i wykorzystywania systemów AI w całym cyklu ich życia.

II. Standardy etyczne i środki mające na celu promowanie odpowiedzialnej sztucznej inteligencji i ograniczanie ryzyka

A. Sprawiedliwość, bezstronność, niedyskryminacja i prawa podstawowe

TSUE zapewni, aby każdy system AI tworzony przez jego służby lub wykonawców działających pod jego nadzorem był projektowany i wdrażany zgodnie z zasadami sprawiedliwości, bezstronności i niedyskryminacji oraz przy pełnym poszanowaniu praw podstawowych. Podobnie, przy wyborze pochodzących od stron trzecich systemów AI, które mają zostać wdrożone w instytucji, TSUE, w oparciu o dostępne informacje, podejmie wszelkie stosowne kroki, by zapewnić zgodność takich systemów ze wspomnianymi zasadami i z prawami podstawowymi.

Zbiory danych wykorzystywane do treningu kontekstowego, walidacji i testowania systemów AI w TSUE będą odpowiednie, reprezentatywne oraz w jak największym stopniu wolne od błędów, kompletne, spójne i aktualne. Podjęte zostaną wszelkie stosowne starania zmierzające do zidentyfikowania, skorygowania i ograniczenia ewentualnej stronniczości, która może prowadzić do zabronionej na mocy prawa Unii dyskryminacji, wpływać na bezstronność lub w jakikolwiek inny sposób negatywnie oddziaływać na prawa podstawowe.

W celu zapewnienia równego dostępu interfejsy i systemy AI rozwijane lub wdrażane przez TSUE powinny uwzględniać różnorodne potrzeby i możliwości. TSUE zobowiązuje się do minimalizowania barier wynikających ze zróżnicowanego poziomu kompetencji technologicznych – zarówno w miejscu pracy, jak i w postępowaniach sądowych lub kontaktach społeczeństwa z TSUE. Wykorzystywanie narzędzi AI powinno promować wielokulturowość i wielojęzyczność, zgodnie z wartościami TSUE.

⁵ Karta opiera się na Strategii integracji narzędzi opartych na sztucznej inteligencji, przyjętej w dniu 19 czerwca 2023 r. i udostępnionej publicznie na stronie internetowej TSUE (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-11/cjeu_ai_strategy.pdf). W strategii nakreślono oczekiwane korzyści wynikające z wdrożenia narzędzi AI, określono zasady, którymi zamierza kierować się TSUE, oraz ustanowiono odpowiedni model zarządzania wewnętrznego, w szczególności radę ds. zarządzania sztuczną inteligencją (Artificial Intelligence Management Board), w skład której wchodzi członkowie obu sądów oraz przedstawiciele administracji.

B. Przejrzystość i identyfikowalność

TSUE będzie wykorzystywać systemy AI wyłącznie w interesie publicznym, w celu realizacji swojej misji i zadań wynikających z traktatów UE, oraz wyłącznie do celów każdego systemu – zgodnie z jego przeznaczeniem. Konkretny cel i zadania każdego systemu AI oraz każdej kategorii jego wykorzystania powinny być odpowiednio określone i udokumentowane.

Członkowie Trybunału i Sądu oraz pracownicy TSUE otrzymają szczegółowe wyjaśnienia i informacje dotyczące funkcjonowania narzędzi AI. Ograniczenia dotyczące dokładności systemów AI zostaną opisane w zrozumiały sposób.

Użytkowników należy informować o tym, kiedy podejmują interakcję z systemem AI. Jeżeli treści wygenerowane przez sztuczną inteligencję są udostępniane bez weryfikacji osobom innym niż użytkownik, który zlecił ich stworzenie, powinny być odpowiednio oznaczone.

Zbiory danych i procesy wykorzystywane do treningu kontekstowego, które mają znaczenie dla wyniku uzyskanego z systemu AI, powinny być znane i udokumentowane.

C. Integralność i poufność systemu

Systemy AI powinny być solidne pod względem technicznym i działać w sposób bezpieczny, pewny i niezawodny, powinny posiadać odpowiednie zabezpieczenia, być odporne na ataki, chronione przed złośliwym wykorzystaniem oraz zawierać skuteczne mechanizmy awaryjne w celu zapobiegania niepożądanym skutkom lub ich ograniczania.

Poufność jest podstawową i charakterystyczną cechą funkcjonowania TSUE. Wymaga ona szczególnie ostrożnego i wyważonego podejścia do integracji narzędzi AI. Wszelkie wykorzystanie AI musi być w pełni zgodne z obowiązującymi w instytucji protokołami poufności, wewnętrznymi zasadami bezpieczeństwa i ze standardami ochrony danych.

D. Przewodnia rola człowieka, nadzór i odpowiedzialność

Podział zadań między sztuczną inteligencją a człowiekiem w ramach TSUE powinien zapewniać zachowanie centralnej roli człowieka, służyć zwiększaniu jego kompetencji i przewidywać odpowiedni nadzór z jego strony. Ludzie, w szczególności sędziowie i rzecznicy generalni, zachowują pełną kontrolę w odniesieniu do postępowań sądowych. Systemom AI nie przydziela się zadań wymagających uprawnień decyzyjnych.

Wszystkie systemy AI są rozwijane, wdrażane i wykorzystywane pod nadzorem człowieka. Wdraża się skuteczne mechanizmy i procedury kontroli jakości, które obejmują kontrole oraz analizę pochodzących od użytkowników informacji zwrotnych na temat jakości uzyskiwanych wyników. Osoby odpowiedzialne za wspomniane kontrole zgłaszają nieprawidłowości i błędy.

Użytkownicy powinni podchodzić krytycznie do wyników generowanych maszynowo, każdorazowo sprawdzać ich dokładność i kompletność oraz zgłaszać błędy, problemy, a nawet zwykłe wątpliwości w celu przeprowadzenia dalszej weryfikacji.

TSUE określa i przydziela obowiązki na różnych etapach rozwoju, wdrażania i wykorzystywania systemów AI oraz ustanawia procedury służące do monitorowania ich funkcjonowania i korygowania niedoskonałości oraz błędów.

TSUE opracowuje i wdraża kulturę weryfikacji danych, która gwarantuje dokładność, integralność, prawdziwość i niezawodność przy projektowaniu, rozwoju i eksploatacji sztucznej inteligencji.

Aby uniknąć luk w zakresie odpowiedzialności, wykorzystywaniu systemów AI zawsze towarzyszy jasne wewnętrzne przypisanie odpowiedzialności za ostateczny dokument lub inny rezultat pracy uzyskany przy pomocy sztucznej inteligencji. Odpowiedzialność za ostateczny rezultat spoczywa na osobie fizycznej i nie może zostać przeniesiona na system AI.

Systemy AI opracowane przez służby TSUE lub jego wykonawców są poddawane regularnym testom i audytom w celu wykrywania i korygowania ewentualnej stronniczości lub niedoskonałości oraz poprawy jakości ich wyników.

Instytucja zobowiązuje się do promowania kultury odpowiedzialnego i godnego zaufania wykorzystania sztucznej inteligencji poprzez regularne szkolenie swoich pracowników i podejmowanie wobec nich działań uświadamiających.

Mechanizmy zarządzania poddawane są przeglądowi i, w razie potrzeby, dostosowywane, tak aby zapewnić ich stałą adekwatność do celu, któremu służą.

E. Odpowiedzialność społeczna i środowiskowa

W związku z wdrażaniem systemów AI TSUE jest świadomy swojej odpowiedzialności wobec społeczeństwa i środowiska i starannie rozważa potencjalne skutki tych działań.

Zapewnia, by wdrażanie tych systemów nie osłabiało ludzkiego wymiaru interakcji obywateli z TSUE ani nie pogłębiało „wykluczenia cyfrowego”.

Przy rozwoju, wdrażaniu i wykorzystywaniu systemów AI należy dążyć do minimalizacji negatywnego wpływu dla środowiska, w szczególności w zakresie zużycia energii i wody lub emisji CO₂. Należy rozważyć możliwość wyboru tych rozwiązań, które w mniejszym stopniu oddziałują na środowisko.

F. Nieustanne doskonalenie

TSUE zobowiązuje się do podążania za rozwojem technologicznym, prawnym i etycznym.

TSUE będzie nadal promować dialog z sądami i organami krajowymi w zakresie wykorzystania sztucznej inteligencji oraz aktywnie uczestniczyć w tym dialogu. Będzie nadal wspierać współpracę międzyinstytucjonalną i współpracować z innymi instytucjami sądowymi w celu wymiany doświadczeń. Będzie dążyć do określania i wdrażania najlepszych praktyk oraz angażować się w debatę akademicką i społeczną.

Rada ds. zarządzania sztuczną inteligencją będzie uwzględniać istotne opinie i rozwój technologiczny, a także wyniki własnych formalnych mechanizmów przeglądu, aby proponować

stosowne zmiany i dostosowania niniejszej Karty lub opracowywać szczegółowe wytyczne dotyczące konkretnych zagadnień.